

Analysis of Eco-signs in Two Narratives "Lion and Rabbit" and "Ringed Pigeon" from Kalila and Demna by Nasrollah Monshi

Nadia Varmili¹ , Foroogh Kazemi*²

Received: 28/08/2023
Accepted: 10/01/2024

* Corresponding Author's E-mail:
f.kazemi86@yahoo.com

Abstract

Environmental crises during the last half century have led to the formation of interdisciplinary studies; one of them is environmental linguistics, which was formed for the first time using the concept of ecology. Ecosystem means a place that is related to the existence, presence and lived experience, and also it means the flow of life in a place. Ecossemiotics emphasizes the relationship between organisms and their living area and the mutual relationship between the elements of the place. Considering the fact that the quality of the ecosystem is somehow influenced by human social actions, in the following research, we intend to answer these questions: How is literary ecossemiotics related to the lifestyle and how does lifestyle lead to the production or dissolution of meaning as a result of the action process of discourse? The main premise of the current research is the existence of a relationship between the literary ecossemiotics and lifestyle, as well as the action process, and on the other hand, the relationship between the created action and the production or dissolution of

1 Department of Linguistics, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran, <https://orcid.org/0009-0009-1641-2150>

2, Associate Professor of Linguistics, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

<https://orcid.org/0000-0001-6635-0036>

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY- NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

meaning. Kalileh and Damneh, which is a collection of instructive parables and advice, and each speech depicts a part of life, is a suitable example for examining hypotheses. The research results indicate that in the narratives of this masterpiece, the Trajective chain of human presence and his social actions, which is expressed in this work from the animals POV, includes his experience in the ecosystem and shapes the quality of the ecosystem. Giving the human characteristics to animals actions, the role of the environment in advancing the narrative in interaction with the characters of the story, especially the main character, the turning of the story from the death of animals to their survival, as well as the harmony of the natural and social environment, demonstrate the role of the environment in these narratives. The introduction of the ecosystem into discourse interactions and the existence of semantic systems indicate social, cultural, individual and collective identity and in fact create a lifestyle that moves the border between culture and nature and as a result it makes a close connection with social actions, as lifestyle is actually the process of generalization and universalization of an action.

Keywords: sign-ecology, ecologicalism, *Kalila and Demna*, narrative, ecosystem.

1. Introduction:

The environment is a concept that has been defined differently by different groups, including biologists, philosophers, thinkers, etc., and each group deals with this concept in accordance with its understanding of the environment. The environmental crises that have arisen in recent decades have caused civilized humans to seek to change their way of life and strive to maintain sustainable environmental conditions. Sign-ecology criticizes and examines the interactions between humans and their surrounding environment and emphasizes the relationship between creatures and their living space and the elements of space. There is a cyclical and two-way connection between the "ecosystem" and humans that causes them to influence

each other (Steib, 2016: 59). The relationship between animals and humans in Kalila and Demna with the surrounding environment and their impact on nature and, conversely, their mutual influence from nature can be examined with an ecological reading. The present study seeks to answer the question of how the sign-ecology relates to lifestyle in the literary discourse of animals and examines how lifestyle can produce or dissolve the semantic process. It also examines the sign-ecology and the role-playing quality of the ecosystem in the formation of narrative structure and the acceptance of an active and activist role. The main hypothesis of the present study is the existence of a connection between the literary sign-ecosystem and lifestyle as well as the action process, and on the other hand, the connection between the created action and the production or dissolution of meaning.

2. Literature Review:

From the perspective of Uexküll (1982: 54), an individual's ecosystem means the plan that each living being draws of the world around it and is a characteristic of all species of living beings, and thus a link is created between the humanities and biological sciences and semiotics. Sapir (1884: 19), citing Eftekhari and Kazemi (1401: 44), shows how external factors are reflected in language. He introduces the environment as including physical factors such as geography, climate, natural environment, and social factors as including art, religion, and ethnic norms.

Haugen (2001: 61) defines language ecology as the study of the relationship between each language and its environment. The environment of a language is the society in which that language is used. Language exists only in the minds of individuals and is used to communicate with each other and with nature - their social and natural environment.

3. Methodology:

The present qualitative research was conducted using a descriptive-analytical method and using documentary library resources. For this purpose, two well-known narratives from the book Kalila and Demna, "The Lion and the Rabbit" and "The Collared Pigeon", were selected and examined.

4. Results:

In this study, the connection and relationship between the environment and the text in two narratives, "The Lion and the Rabbit" and "The Collared Pigeon" from the series of narratives of Kalila and Demna, has been the focus of the analysis of the role of the environment; also, the study of the sign-ecology in the aforementioned narratives and its relationship with lifestyle and active discursive processes is also considered. On the other hand, the way in which meaning is produced or dissolved as a result of performing an action and changing lifestyle has been examined.

The trans human-spatial chain of human presence and social actions, expressed in this work from the position of animals, incorporates their experience in the ecosystem and shapes the quality of the ecosystem. The activism of animals with human characteristics, the role of the environment in advancing the narrative, the interaction of the environment with the characters of the story, the turn of the narrative from the death of animals to their salvation, and the harmony of the natural and social environment indicate the role of the environment in these two narratives. The entry of the ecosystem into discursive interactions and the existence of semiotic-semantic systems indicate social, cultural, individual and collective identity and in fact create a lifestyle that shifts the boundary between culture and nature and consequently causes a close connection with social actions. Lifestyle is the process of generalization and universalization of an action. In the first story, the rabbit, as the main character of the story, is actively present in a tense situation and seeks to stabilize his

Journal Of Narrativestudies

E-ISSN: 2588-6231

Vol.9, No. 17

Spring and Autumn 2025

Research Article

existence; therefore, he takes action to eliminate the existing shortcomings. In the second story, two different types of environments are used: natural environments in the form of meadows and orchards, and artificial environments in the form of settlements and villages. Based on what was analyzed, the existence of a connection between the literary ecosystem and lifestyle, as well as the action process, and on the other hand, the connection between the created action and the production or dissolution of meaning was confirmed as the main hypothesis of the research.

دوفصلنامه روایت‌شناسی

سال ۹، شماره ۱۷، بهار و تابستان ۱۴۰۴، صص ۲۳۵-۲۷۴

مقاله پژوهشی

بررسی نشانه - بوم‌زیست‌گفتمانی در دو روایت «شیر و خرگوش» و «کبوتر طوق‌دار» از کلیله و دمنه نصرالله منشی

نادیا وارمیلی^۱، فروغ کاظمی*^۲

(دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۶ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰)

چکیده

بحران‌های محیط‌زیستی طی نیم‌قرن اخیر سبب شکل‌گیری مطالعات میان‌رشته‌ای شده است که از جمله آن زبان‌شناسی زیست‌محیطی است و مفهوم بوم‌زیست برای اولین بار سبب شکل‌گیری این شاخه از علم زبان‌شناسی شد. بوم‌زیست به مفهوم مکانی است که با بوش، حضور و تجربه زیسته در ارتباط بوده و به معنای جاری بودن حیات در مکانی است. نشانه - بوم‌زیست هم بر ارتباط میان موجودات و مکان زندگی آن‌ها و هم بر ارتباط متقابل عناصر مکان تأکید دارد. در این پژوهش برآنیم تا به این سؤال‌ها پاسخ دهیم که ارتباط میان نشانه - بوم‌زیست ادبی و سبک زندگی چیست و سبک زندگی چگونه به تولید و یا انحلال معنا در نتیجه فرایند کنشی گفتمان منجر می‌شود؟ فرض اصلی پژوهش حاضر، وجود ارتباط میان نشانه - بوم‌زیست ادبی و سبک زندگی و همچنین فرایند کنشی و از سوی دیگر ارتباط میان

۱. گروه زبان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

<https://orcid.org/0009-0009-1641-2150>

۲. دانشیار زبان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

*for.kazemi@iauctb.ac.ir

<https://orcid.org/0000-0001-6635-0036>

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY - NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

کنش ایجاد شده و تولید یا انحلال معناست. کلیله و دمنه، که عالمی است از تمثیل‌ها و پندهای آموزنده و هر گفته آن گوشه‌ای از زندگی را به تصویر می‌کشد، نمونه‌ای درخور به‌منظور اثبات فرضیه‌های این پژوهش است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که در روایات این اثر، زنجیره ترانسان - مکانی حضور انسان و کنش‌های اجتماعی او، که از جایگاه حیوانات بیان می‌شود، تجربه‌اش در بوم‌زیست را در خود جای داده و کیفیت بوم‌زیست را شکل می‌دهد. کنشگری حیوانات با ویژگی انسانی، نقش محیط‌زیست در پیشبرد روایت در تعامل با شخصیت‌های داستان و خصوصاً شخصیت اصلی، چرخش روند حکایت از مرگ حیوانات به سوی نجات آن‌ها و همچنین هماهنگی زیست‌محیط طبیعی و اجتماعی نشان‌دهنده نقش‌آفرینی محیط‌زیست در این روایات است. ورود زیست‌بوم به تعاملات گفتمانی و وجود نظام‌های نشانه - معنایی نشان‌دهنده هویت اجتماعی، فرهنگی، فردی و جمعی هستند و درحقیقت سبک زندگی را ایجاد می‌نمایند که مرز میان فرهنگ و طبیعت را جابه‌جا می‌کند و در نتیجه سبب ارتباط نزدیک با کنش‌های اجتماعی می‌شود. چراکه سبک زندگی، درحقیقت فرایند تعمیم‌پذیری و همگانی شدن یک کنش است.

واژه‌های کلیدی: نشانه - بوم‌زیست، بوم‌گرایی، کلیله و دمنه، روایت، بوم‌زیست.

۱. مقدمه

محیط‌زیست^۱ مفهومی است که تعاریف متفاوتی از آن از سوی گروه‌های مختلف از جمله زیست‌شناسان، فیلسوفان، اندیشمندان و غیره صورت گرفته است و هر گروه متناسب با درک خود از محیط‌زیست با این مفهوم برخورد می‌کنند. نوری (۱۳۷۲، ص. ۲۴)، محیط زیست را عبارت از هر آنچه می‌داند که فرایند زیستن را دربر بگیرد و با آن کنش و واکنش برقرار کند و شامل آن بخش از جهان باشد که حیات در آن استمرار دارد. روان‌شادانیا (۱۳۹۲، ص. ۳۳)، معتقد است محیط زیست عبارت ترکیبی از

دانش‌های متفاوت است که شامل مجموعه‌ای از عوامل زیستی و محیطی در قالب محیط زیست و غیرزیستی (فیزیکی و شیمیایی) است که بر زندگی یک فرد یا گونه تأثیر می‌گذارد و از آن تأثیر می‌پذیرد. لیکن، حفظ محیط زیست فراتر از تمامی این مفاهیم بوده و داشتن شناخت کافی و آگاهی همه‌جانبه برای داشتن زیستگاهی سالم و پایدار ضروری است. بحران‌های محیط‌زیستی ایجادشده در دهه‌های اخیر سبب شده تا انسان متمدن به دنبال تغییر روش زندگی خود و تلاش برای حفظ شرایط پایدار زیست‌محیطی باشد. بوم‌زیست متشکل از دو بخش «بوم»^۲ به معنای مکان، ناحیه و سرزمین و «زیست»^۳ به معنای زندگی و حیات است. بنابراین بوم‌زیست به معنای جاری بودن حیات در مکان یا جایی است و این جاری بودن از یک سو با هستی و از سوی دیگر با زایش و پویایی همراه بوده و با زیستن، تجربه زیستن و پویایی ارتباط دارد. بوم‌زیست مکانی چندسویه متشکل از حضور، کنش، رخداد، تعامل و مساعدت است. نشانه - بوم‌زیست برهم‌کنش‌های انسان و محیط پیرامونش را مورد نقد و بررسی قرار داده و بر رابطه بین موجودات و مکان زندگی‌شان و عناصر مکان با هم تأکید می‌کند. ارتباطی چرخشی و دوطرفه میان «بوم» و انسان وجود دارد که سبب اثرگذاری آن‌ها بر هم می‌شود (استیب، ۱۳۹۵، ص. ۵۹).

کتاب ترجمه کللیه و دمنه^۴ اثر نصرالله منشی (قرن ۶ق) است که اصل آن به زبان هندی نوشته شده و متن آن کلاسیک است و می‌توان آن را از دیدگاه‌های مختلف مورد مطالعه و پژوهش قرار داد. خصوصیت بارز این اثر تمثیلی - تعلیمی این است که از زبان حیوانات نقل شده است. ارتباط حیوانات و انسان‌ها در کللیه و دمنه با محیط پیرامونی و تأثیر آن‌ها بر طبیعت و به‌طور متقابل تأثیرپذیری از طبیعت با خوانش زیست‌بوم‌گرایانه قابل بررسی است. در این روایت‌ها نیز مکان، رفت و برگشتی تعاملی

میان سوژه و ابژه یعنی بوم و حضور و تجربه زیسته در درون بوم بوده و حقیقت ترانسان - مکانی^۵ با حضور در مکان، از طریق کنش، بوش، اندیشه، گفتار و معنابخشی تحقق می‌یابد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به چگونگی ارتباط میان نشانه - بوم‌زیست^۶ با سبک زندگی در گفتمان ادبی حیوانات و بررسی این مسئله است که سبک زندگی چگونه می‌تواند فرایند معنایی را تولید و یا منحل کند. همچنین این پژوهش به بررسی نشانه‌زیستی و کیفیت نقش‌آفرینی زیست‌بوم در تشکیل ساختار روایی و پذیرش نقش فعال و کنش‌گر می‌پردازد. فرضیه اصلی پژوهش حاضر، وجود ارتباط میان نشانه - بوم‌زیست ادبی و سبک زندگی و همچنین فرایند کنشی و از سوی دیگر ارتباط میان کنش ایجاد شده و تولید یا انحلال معناست. از نظر روش‌شناسی، پژوهش کیفی حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای - اسنادی صورت گرفته است. بدین‌منظور، دو روایت نام‌آشنا از کتاب *کلیده و دمنه* به نام‌های «شیر و خرگوش» و «کبوتر طوق‌دار» انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته است. هدف از انتخاب این دو روایت آن است که عموم افراد از طریق کتب درسی با محتوا و موضوع کلی آن‌ها آشنا هستند، لذا نمونه مناسبی به منظور تحلیل و بررسی از میان انبوه داستان‌های *کلیده و دمنه* به‌شمار می‌روند.

۲. پیشینه تحقیق

روایت‌های *کلیده و دمنه* از زبان حیوانات، به‌عنوان یک گفتمان معنادار در خدمت القای پیام اخلاقی به مخاطب است و راوی از طریق کنش‌های داستان، با لایه‌لایه کردن متن موجب نوعی پویایی در متن و القای ایدئولوژی می‌شود. علی‌رغم اینکه تاکنون پژوهش‌هایی در باب نشانه - بوم‌زیست انجام گرفته است، می‌توان گفت درخصوص

بررسی این اثر ارزشمند، با شخصیت‌پردازی‌های بی‌بدیل خود از حیوانات، از دیدگاه فوق‌الذکر تاکنون پژوهش خاصی صورت نگرفته است. لیکن، این اثر فاخر در چارچوب نشانه - معناشناسی گفتمانی، در دو پژوهش ذیل مورد بررسی قرار گرفته است: وارمیلی و کاظمی (۱۴۰۱، ص. ۱۶۶) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی سبک فکری و عاطفی باب شیر و گاو از کلیله و دمنه نصرالله منشی از دیدگاه نشانه‌معناشناسی گفتمانی» بررسی کرده‌اند که چگونه نشانه‌های موجود در گفتمان این باب از کلیله و دمنه، سبب ایجاد حس رقابت میان شخصیت‌های اصلی داستان شده است و تقابل خرد و بی‌عقلی و فریب و صداقت چگونه به‌عنوان نشانه - معناهای اصلی، بر سبک فکری و گفتمان ایدئولوژیک داستان تأثیر گذاشته است. وارمیلی و کاظمی (۱۴۰۱، ص. ۵۶)، در پژوهش دیگر به بررسی جایگاه روایی حیوانات در کلیله و دمنه در چارچوب نشانه‌معناشناسی گفتمانی پرداخته و نتیجه گرفته‌اند که نظام شوشی به شیوه‌هایی گوناگون، گاه با مقاومت در برابر وضعیت تثبیت شده از طریق کنش‌های انتقام‌جویانه، گاه با نظام محافظه‌کاری گفتمانی و اصل تطبیق و گاه با نظام گفتمانی خطرپذیری تولید معنا کرده و بدین ترتیب راه ورود به استعلای وجودی روایات حیوانات را در حکایت‌های کلیله و دمنه را فراهم کرده و معنا را تحقق بخشیده است.

نقد بوم‌گرا^۶ دیدگاه میان‌رشته‌ای نوینی است که به بررسی رابطه ادبیات و محیط زیست می‌پردازد و دغدغه‌های زیست‌محیطی را لحاظ می‌کند، لذا در باب بررسی رابطه انسان و طبیعت در ادبیات و بازتاب مسائل و پدیده‌های زیست‌محیطی در آثار ادبی، بر مبنای نقد بوم‌گرا، پژوهش‌هایی صورت گرفته است که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد. از دیدگاه اوکسکول^۷ (۱۹۸۲، ص. ۵۴)، زیست‌بوم یک فرد به معنای طرحی است که هر موجود زنده از جهان اطراف خود ترسیم کرده و ویژگی تمام

گونه‌های موجودات زنده است و بنابراین پیوندی میان علوم انسانی و علوم زیستی و نشانه‌شناسی^۹ ایجاد می‌شود. بوم‌زیست تابع چرخه عملکردی است که کل فرایندهای حسی - ادراکی و کنشی را دربر می‌گیرد. چرخه عملکردی از یک سو چیزی است که براساس عادت‌ها عمل می‌کند و از سوی دیگر عادت‌ها را تغییر می‌دهد یا عادت‌های جدیدی را ایجاد می‌کند. سایپیر^{۱۰} (۱۸۸۴، ص. ۱۹) به نقل از افتخاری و کاظمی (۱۴۰۱، ص. ۴۴)، نشان می‌دهد که چگونه عوامل بیرونی در زبان نمود پیدا می‌کنند. او محیط‌زیست را شامل عوامل فیزیکی جغرافیا، آب‌وهوا، محیط طبیعی و مانند آن و عوامل اجتماعی را شامل هنر، مذهب و معیارهای قومی معرفی می‌کند که تفکر و حیات افراد آن جامعه را شکل می‌دهند. هردوی این دسته عوامل در زبان افراد بازتاب می‌یابند و پیشینه محیطی آن‌ها به‌طور مادی بر زبان‌شان تأثیر می‌گذارد.

هاگن^{۱۱} (۲۰۰۱، ص. ۶۱)، زیست‌بوم‌شناسی زبان را مطالعه ارتباط میان هر زبان با محیط آن تعریف کرده است. محیط یک زبان، جامعه‌ای است که آن زبان در آن کاربرد دارد. زبان تنها در ذهن افراد وجود داشته و برای ارتباط میان آنان با یکدیگر و با طبیعت - محیط اجتماعی و طبیعی آنان - به‌کار گرفته می‌شود. بنابراین جنبه زیست‌بوم‌شناسانه زبان دارای دو بخش روان‌شناسی به جهت ارتباط با سایر زبان‌ها و اجتماعی به جهت ارتباط آن با جامعه به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتباط است. بهروزنیا (۱۳۸۳، ص. ۵۶)، در مقاله‌ای به نام «جهان داستان و محیط‌زیست» به خوبی محیط‌زیست را هم از جنبه جغرافیایی و اکولوژیکی و هم از جنبه محیط اجتماعی زندگی انسان مورد بررسی قرار داده است. او همچنین مسئله محیط‌زیست و آلودگی‌های آن را با ارائه داستان‌هایی ملموس مورد پژوهش قرار داده است. اما

درنهایت، این پژوهش به چرایی عدم توازن ارتباط میان بوم‌زیست و تجربه زیسته انسان‌ها در شکل‌گیری آن اشاره‌ای نمی‌کند.

مودودی (۱۳۹۰، ص. ۱۴)، در مقاله «بوم‌نقد جنبشی میان‌رشته‌ای بین دو حوزه محیط‌زیست و ادبیات» به درستی دیدگاه میان‌رشته‌ای بوم‌نقد را مطرح کرده و نظرات و سؤالات مطرح‌شده نظریه‌پردازان این دیدگاه از جمله گلن ای لاو^{۱۲} را با نگاهی به کتاب بوم‌نقد کاربردی و برخی کتب دیگر بیان می‌کند. البته مودودی در این مقاله بیش از بررسی بوم‌نقد به‌طور کلی و دیدگاه‌های مختلف و همچنین کاربرد این دیدگاه میان‌رشته‌ای، به صحبت درخصوص نگاه لاو به بوم‌نقد ادبی و کتاب او می‌پردازد. پارساپور (۱۳۹۱، ص. ۲۱)، در مقاله «نقد بوم‌گرا، رویکردی نو در نقد ادبی» بحران‌های محیط‌زیست را طی نیم قرن گذشته از عوامل بازبینی عملکرد و افکار انسان‌ها و در نتیجه آن شکل‌گیری مطالعات بینارشته‌ای میان علوم انسانی و محیط‌زیست مانند زبان‌شناسی زیست‌محیطی، اخلاق زیست‌محیطی و نقد بوم‌گرا در حوزه ادبیات می‌داند. نقاط قوت این مقاله بررسی دقیق مفهوم نقد بوم‌گرا و گرایش‌های بوم‌گرایانه در علوم انسانی و خصوصاً بازتاب این نقد در ادبیات است. پیوند نقد بوم‌گرا با دیگر رویکردهای نقد ادبی در این مقاله بررسی شده، اما درخصوص ارتباط نقد بوم‌گرا با زبان‌شناسی زیست‌محیطی مطلبی مطرح نشده است. این حوزه به نقد اشکالی از زبان می‌پردازد که به تخریب محیط زیست دامن زده و به جست‌وجوی اشکال جدیدی از زبان است که در آن افراد را به حفاظت از جهان طبیعت ترغیب می‌کند. درحالی که شاید این امر می‌توانست برای رفتارهای متأثر از الگوهای ذهنی انسان‌ها که سبب ایجاد چالش‌های زیست‌محیطی می‌شوند، مناسب باشد.

سالمیان و همکاران (۱۳۹۵، ص. ۱۴۱)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی شعر نیما بر مبنای نقد بوم‌گرا» اظهار داشته‌اند که می‌توان شعر نیما را حاصل نگاه دقیق و آمیختگی او با طبیعت دانست. در نظر نیما، انسان و طبیعت دو جزء جدایی‌ناپذیرند. در شعر نیما طبیعت با عناصر زیبای خود، همواره مایه آرامش، نشاط و شادمانی بشر بوده است. نیما، تعامل درست انسان و طبیعت را نتیجه داشتن روحیه همدردی می‌داند؛ به طوری که در اندیشه نیما نیز می‌توان گونه‌ای از همدردی با ارکان طبیعت را مشاهده کرد. به طور کلی با بررسی شعر نیما درمی‌یابیم که مسئله محیط زیست در شعر نیما بازتاب یافته است و توانسته با بهره‌گیری از بیان شاعرانه خویش بر روابط انسان و جهان طبیعی او تأثیرگذار باشد.

زبان‌شناسی زیست‌محیطی یکی از جدیدترین موضوعات بین‌رشته‌ای در شاخه زبان‌شناسی کاربردی و محیط زیست است که به صورت شبکه‌ای مرتبط و درهم‌تنیده است و برای زندگی سالم‌تر انسان‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تنیدگی شبکه به این معناست که مسائل محیط زیست از مسائل اصلی و مهم اجتماعی - انسانی هر جامعه‌ای است (استیب، ۱۳۹۵، ص. ۵۳ به نقل از افتخاری و کاظمی، ۱۴۰۲، ص. ۳۸). استیب بیان می‌کند که زبان‌شناسی زیست‌محیطی می‌تواند الگوهای کلی‌تری از زبان را که بر چگونگی تفکر و رفتار انسان‌ها در قبال جهان پیرامون تأثیر می‌گذارند، آشکار سازد؛ زبان‌شناسی زیست‌محیطی می‌تواند داستان‌هایی را که با آن‌ها زندگی می‌کنیم، یعنی الگوهای ذهنی که بر رفتار تأثیر می‌گذارند و در عمق چالش‌های زیست‌محیطی که با آن مواجه هستیم قرار می‌گیرند، مورد بررسی قرار دهد. نشانه‌شناسی بوم‌شناختی^{۱۳} به حوزه فرهنگ تعلق دارد و نشانه‌شناسی زیستی به زیست‌شناسی اشاره دارد. شباهت‌ها و تفاوت‌هایی میان نشانه‌شناسی بوم‌شناختی (اکوسمیوتیک) و نشانه‌شناسی

زیستی^{۱۴} (بیوسمیوتیک) وجود دارد. هم‌زیستی و رفاه مشترک بالاترین معنای واقعی انسان و طبیعت است. در مواجهه با بحران فزاینده اکولوژیک، انسان به‌عنوان تنها حیوان نشانه‌شناختی که می‌تواند در فعالیت‌های نشانه‌ای منعکس شود، در نهایت مسئول سایر گونه‌ها و کل جامعه اکولوژیکی است. هاگل^{۱۵} اصطلاح زیست‌بوم را مطرح کرد و این امر سبب پیدایش زبان‌شناسی زیست‌محیطی^{۱۶} شد. او بیان کرد که زیست‌بوم به معنای مطالعه ارتباط موجودات زنده با محیط اطرافشان، جاندار یا بی‌جان است و دربرگیرنده یک یا چند گونه از موجودات است (شعیری و سیدابراهیمی، ۱۳۹۸، ص. ۱۲).

ذوالفقارخانی (۱۳۹۸، ص. ۲۶۳) در مقاله‌ای با عنوان «بوم‌گرایی و تبلور آن در آثار نیما یوشیج و رالف والدو امرسون» بیان می‌کند که ادبیات، در طول تاریخ، مانند آینه‌ای است منعکس‌کننده طبیعت. ادبیات و طبیعت آنچنان به هم نزدیکند که به‌نظر می‌آید که در هم ادغام شده‌اند؛ بدین معنا که ادبیات همواره رسانه‌ای بوم‌فرهنگی و انعکاس‌دهنده نیازهای بشری و طبیعی انسان در رویارویی با محیط وی بوده است. نادیده گرفتن رفتارها یا واکنش‌های موجودات در طبیعت می‌تواند آسیب جدی برای بوم‌زیست داشته باشد. هر رفتاری که در طبیعت وجود دارد، در امنیت و گردش سالم عناصر طبیعی نقش ایفا می‌کند. در طبیعت عادت‌های نشانه‌ای می‌توانند ساده یا پیچیده باشند و مهم توجه و دقت انسان‌ها به روابط و تعاملات نشانه‌ای بین موجودات است که سبب حفظ بوم‌زیست و جلوگیری از آسیب به آن می‌شود. سه عامل بوش، حضور و تجربه زیسته در مکان توسعه می‌یابند، در ترکیب با آن قرار می‌گیرند و سبب شکل‌گیری بوم‌زیست می‌شوند. فرایند مزولوژیک^{۱۷} ایجادشده زنجیره تراانسان - مکانی را ایجاد می‌کند که نشان‌دهنده تاریخی و انسانی بودن مسئله بوم‌زیست است. انسان، کنش‌های اجتماعی، تجربه زیسته و نوع حضور انسان‌ها در یک بافت یا موقعیت به همراه هم کیفیت بوم‌زیست را تعیین می‌کنند (شعیری و سیدابراهیمی، ۱۳۹۸، ص. ۷۱).

میرزابابازاده فومشی (۱۳۹۹، ص. ۵۳)، در مطالعه‌ای تطبیقی بیان می‌کند که گرچه بهره‌مندی سهراب سپهری و امرسن از طبیعت برای آفرینش هنری به شباهت‌هایی منجر شده است، اما نگاه آن دو به طبیعت باهم تفاوت‌هایی نیز دارد که مهم‌ترین آن تفاوت دید مدرن انسان‌محور امرسن با اخلاق زیست محیطی پست‌مدرن سپهری است.

علوی‌پور و همکاران (۱۴۰۰، ص. ۱۷۷)، در مقاله «تخریب لنگرهای کنشی معنا: تحلیل تلاطم شوشی در گفتمان ادبی مطالعه موردی این سگ می‌خواهد رکسانا را بخورد»، به بررسی چگونگی تأثیر کنش بر فرایند تولید یا انحلال معنا می‌پردازند. آن‌ها با موشکافی بررسی می‌کنند که چگونه در طول داستان ذکرشده کنش و لنگرهای کنشی همه از میان رفته و به دنبال آن تلاطم در معنا و انحلال لنگرهای معنایی نیز می‌گردد و درحقیقت به این سؤال که آیا محور اصلی تولید معنا همواره کنش‌های جاری است پاسخ می‌دهد. علوی‌پور و همکاران نشان می‌دهند که چگونه ایجاد وضعیت گسست سبب تغییر در کنش و درنهایت موجب گسست در معنا خواهد شد.

۳. مبانی نظری

در این قسمت از پژوهش، به معرفی مفاهیم اصلی مرتبط با موضوع مقاله از جمله نشانه - بوم‌زیست ادبی، رابطه انسان و طبیعت، خوانش زیست‌بوم‌گرایانه، سبک زندگی و غیره می‌پردازیم.

۳-۱. مفهوم نشانه - بوم‌زیست ادبی

نشانه - بوم‌زیست از یک سو بر رابطه بین موجودات و مکانی که در آن زیست می‌کنند و از سوی دیگر بر ارتباط بین عناصر مکان با یکدیگر تأکید می‌کند. این رابطه یک‌سویه نیست؛ بنابراین باید به رابطه‌ای چرخشی فکر کرد؛ یعنی بوم بر انسان و انسان بر بوم و سپس عناصر بوم بر یکدیگر اثر می‌گذارند. بر این اساس، کنش‌ها و واکنش‌هایی شکل

می‌گیرد که مجدداً بر بوم اثرگذار است. به همین دلیل می‌توان از چرخه‌ای ترازنجیره‌ای سخن گفت که هم ویژگی انسانی و هم خصوصیت بوم‌زیست را دارد. در این حالت، هر جا که با چنین چرخه‌ای مواجه شویم، می‌توانیم به آن زنجیره‌ تراانسان - مکانی بگوییم. حال اگر بوم‌زیست داشته باشیم که شیوه‌ای از بازنمود بین انسان‌ها و درون جامعه و فرهنگ داشته باشد یا به عبارت دیگر براساس کارکردهای اجتماعی - فرهنگی تعریف شود با نشانه - بوم‌زیست مواجه می‌شویم (کال، ۱۳۹۵، ص. ۵۴). پس، می‌توان گفت در موقعیت‌هایی با نشانه - بوم‌زیست مواجهیم که محل زندگی و کیفیت آن بر هم اثر گذاشته و موجب به‌وجود آمدن شرایطی شوند که در آن‌ها با تغییر وضعیت روبه‌رو هستیم.

۳-۱-۱. رابطه انسان و طبیعت

رابطه انسان و طبیعت از هزاران سال پیش تاکنون دچار تغییر و تحول اساسی شده است. با صنعتی شدن و ورود ماشین در ابعاد مختلف زندگی بشر، انسان نسبت به طبیعت برتری یافته و رابطه نابرابر و نامتناظری میان انسان و طبیعت ایجاد شد (ذوالفقارخانی، ۱۳۹۸، ص ۲۴۷). از جمله این تغییرات می‌توان به از بین رفتن تنوع زیستی و چشم‌اندازهای طبیعی، آلودگی هوا، کاهش منابع انرژی، آلودگی شیمیایی و ... اشاره کرد که همگی تنها طی دویست سال گذشته محیط‌زیست را به شکلی جدی تغییر داده‌اند و دانشمندان این عصر جدید را عصری می‌دانند که «در آن تأثیر فعالیت‌های انسان بر سیستم‌های طبیعی کره زمین به شدت رو به افزایش است، چنانکه تغییرات اقلیمی و آب و هوایی، تولید آلودگی‌های کربن و نیتروژن را به دنبال دارد» (کلارک، ۲۰۱۵، ص. ۴۴).

شناخت محیط زیست و اهمیت سلامت آن، راه‌های رسیدن به محیطی سالم از حقوق اساسی بشر بوده و تأمین این موارد با پایه علوم انسانی ممکن می‌شود چراکه با شناخت ساختار نظام‌مند انسان در رابطه با جهان پیرامونی خود، انسان‌های دیگر و خود او، ضرورت وجود محیطی سالم و حفظ آن مشخص می‌شود (جوادی آملی، ۱۳۹۶، ص. ۲۱). سیدحسین نصر بحران محیط زیست را نتیجه مستقیم جهان‌بینی حاکم بر تجدد می‌داند و راه‌حل را نیز در توجه به ابعاد معنوی و فلسفی محیط‌زیست می‌شمارد. در قرون پیش از عصر جدید، انسان سنتی عالم را مظهر تجلی جمال و جلال الهی می‌دانست و وجود خود را از طبیعت و آفریننده آن جدا نمی‌دید (نصر، ۱۳۸۶، ص. ۱۲). از منظر محققان این پژوهش، چرخش به سوی بوم‌محوری به چیز جدیدی نیاز ندارد، تنها چیزی که لازم است بازگشت به چیزهای قدیمی و فرهنگ زیست‌بوم است. بازگشت به آنچه موسیقی یا حکمت زمین می‌نامند، رقص وحدت و هارمونی گیاه، حیوان و انسان. توسعه چنین برداشتی از زمین هوشمند، سنتز تئوری و عمل اجتماعی در فعالیت‌های جامعه انسانی را ضروری می‌سازد. زمین زنده و هوشمند که اساس گرایش فلسفی اکولوژیست‌های عمیق است، در فرهنگ‌های قدیمی هندی، ایرانی و یونان باستان ریشه دارد. چنین حکمت زمینی نیاز به تغییر در نگرش و ارزیابی انسان از ارزش رفاه و توسعه دارد. تغییر در رویکردهای تبیین‌کننده رابطه انسان و طبیعت در دنیای امروز و گرایش به سوی پارادایم اجتماعی و زیست‌بوم - محور را می‌توان نوعی بازگشت به کلی‌نگری و یکپارچگی سیستم زیستی دانست که در فرهنگ پیش از عصر جدید، فلسفه زیست غالب اجتماعات انسانی را شکل می‌داده است؛ چنان‌که در نظر اندیشمندان و فلاسفه ایرانی و اسلامی و جریان زندگی واقعی جامعه این رویکرد به شکل‌گیری فرهنگ زیست‌بوم ایرانی منجر شده است که ویژگی اصلی آن در هماهنگی

و سازگاری با طبیعت است. پس می‌توان گفت که در فرهنگ زیست‌بوم ایرانی، انسان و طبیعت به عنوان دو بخش جدا از هم دیده نمی‌شود، بلکه انسان و طبیعت در یک هم‌پیوندی متقابل یک اکوسیستم زنده اجتماعی بوم‌شناختی را شکل می‌دهند. در این فرهنگ، دوگانه انسان و طبیعت وجود ندارد، بلکه یک واحد زیست یکپارچه یا ارگانیزم زنده است که براساس تعامل ساختاری، کارکردی و عملکردی عناصر تعریف می‌شوند. بررسی تجربه زیسته جامعه ایرانی در بستر محیط جغرافیایی و جایگاه طبیعت در فرهنگ زیست‌بوم موضوع مهمی در بازگشت به هماهنگی بین انسان و طبیعت در جامعه امروزی است.

۳-۱-۲. خوانش زیست‌بوم‌گرایانه^{۱۸}

از جمله مطالعات میان‌رشته‌ای میان علوم مختلف انسانی و محیط‌زیست، خوانش زیست‌بوم‌گرایانه متون ادبی است که در پاسخ به صنعتی‌سازی جوامع و چیرگی بر طبیعت ایجاد شده و توجه را به بوم‌زیست^{۱۹} و عناصر محیطی معطوف می‌دارد (آلبوغبیش و گل‌بابایی، ۱۳۹۷، ص. ۸۱). در میان این مطالعات میان‌رشته‌ای زبان‌شناسی زیست‌محیطی است. اصطلاح «زبان‌شناسی زیست‌محیطی» برای حوزه‌های متفاوتی می‌تواند کاربرد داشته باشد که این ناشی از برداشت‌های مختلف از مفهوم محیط زیست است، برای مثال استیفنسن و فیل^{۲۰} (۲۰۱۴، ص. ۱۷)، چهار برداشت مختلف از محیط زیست بیان می‌کنند. در یکی از آن رویکردها، زبان برگرفته از زیست‌محیط طبیعی است که به ارتباط زبان و محیط فیزیکی و زیست‌شناختی می‌پردازد. از آنجایی که در علوم انسانی همواره انسان مرکز توجه است، موجوداتی که در محیط زیست و در تعامل با آن هستند شامل انسان نیز هستند؛ به این معنا که تعامل انسان‌ها با سایر

انسان‌ها، سایر موجودات و محیط فیزیکی که همان بوم‌شناسی انسانی است، مورد توجه قرار می‌گیرد.

۳-۱-۳. نشانه - بوم‌زیست

بوم‌زیستی که باز نمودی از روابط انسان‌ها و درون جامعه و فرهنگ را داشته باشد، نشانه - بوم‌زیست نام دارد (شعیری و سیدابراهیمی، ۱۴۰۰، ص. ۱۷۶). حکایت‌ها و داستان‌هایی که حیوانات در آن نقش‌آفرینی می‌کنند از قدیم‌ترین انواع ادبی است و سابقه آن به سده‌های قبل از میلاد می‌رسد (عبداللهی ۱۳۹۵، ص. ۳). کلیله و دمنه از جمله همین آثار است. روایات کلیله و دمنه، که بر پایه نقش‌آفرینی حیوانات است، نیز باز نمودی است از روابط میان شخصیت‌ها، جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند و فرهنگ غالب آن جامعه.

۳-۲. ارتباط نشانه - بوم‌زیست با سبک زندگی

در رویکرد زیست‌بوم، رابطه طبیعی دوطرفه میان گونه‌های مختلف با محیط جاندار یا غیرجاندار اطراف آن‌ها بررسی می‌شود. در ارتباط میان هر زبان و محیط‌زیست آن، زیست‌بوم است که در قالب ارتباط و پیوند میان دنیای طبیعی و دنیای زبانی به گفتمان افراد وارد می‌شود. از سویی با نفوذ زیست‌بوم به گفتمان که صورتی خاص از کاربرد زبان و تعامل اجتماعی و درحقیقت شکلی از عمل اجتماعی است، تعامل میان شیوه زندگی زیستی و شیوه زندگی نشانه‌ای صورت می‌گیرد (شعیری و سیدابراهیمی، ۱۳۹۸، ص. ۷۲ به نقل از شعیری، ۱۴۰۱، ص. ۷۶). سبک زندگی نظام‌های نشانه - معنایی هستند که نشان‌دهنده هویت اجتماعی، فرهنگی، فردی و جمعی‌اند. درحقیقت

سبک زندگی مرز میان فرهنگ و طبیعت را جابه‌جا می‌کند و در نتیجه سبب ارتباط نزدیک با کنش‌های اجتماعی می‌شود. از طرفی زبان می‌تواند به‌عنوان بخشی از زیست‌محیط نمادین، زیست‌محیط اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیط شناختی و یا زیست‌محیط طبیعی باشد که چگونگی ارتباط انسان با محیط پیرامونی و سایر انسان‌ها را مشخص می‌کند و در آن زبان، فرهنگ، شناخت انسان، داستان‌ها و گفتمان‌ها مؤثرند (استیب، ۱۳۹۵، ص. ۱۶ به نقل از شعیری، ۱۴۰۱، ص. ۷۷). از منظر محققان این پژوهش، سبک زندگی در تعامل تنگاتنگ با زبان است، چراکه زبان دارای سطوح مختلفی است که سبک زندگی کامل‌ترین سطح آن است. در واقع، سبک زندگی موقعیتی تفسیری براساس کنش‌ها، حالات شوشی و تعاملات است.

۳-۳. ارتباط نشانه - بوم‌زیست با فرایند کنشی

ارتباط میان انسان و بوم مانند روابط میان انسان‌ها رابطه‌ای دوطرفه بوده و هر دو بر هم اثر می‌گذارند. نشانه - بوم‌زیست هم بر رابطه میان موجودات با مکان زندگی آن‌ها و هم بر ارتباط عناصر مکان با یکدیگر اشاره می‌کند. براساس چنین ارتباطی کنش‌هایی صورت می‌گیرد که مجدداً بر روی بوم تأثیرگذار است. این نوع کنش یک کنش متقابل بوده و چرخه‌ای ترازنجیره‌ای دارای ویژگی‌های هر دو انسان و بوم‌زیست است. شعیری و سیدابراهیمی (۱۳۹۸، ص. ۷۲). نشانه - بوم‌زیست بازنمودی از روابط میان انسان‌ها و درون جامعه و فرهنگ است. آگاهی از این نشانه‌ها با مطالعه رابطه طبیعی دو طرفه میان گونه‌های مختلف با محیط جاندار و غیرجاندار در نتیجه می‌تواند به شناخت گفتمان میان بوم‌زیست و عناصر مکان و انسان‌ها منجر شود. از سویی زبان‌شناسی زیست‌محیطی به شناخت الگوهای اثرگذار بر تفکر و رفتار انسان‌ها در برابر محیط

پیرامونشان و چالش‌هایی که با آن مواجه می‌شوند کمک می‌کند. مکان از طریق کنشگران در حال زیست تعریف می‌شود و به دلیل رابطه میان انسان و عناصر مکانی، بوم نامیده می‌شود و بنابراین حضور زیسته یک کنش‌گر برای وجود بوم ضروری است (همان، ص. ۸۷).

۳-۴. نقش فرایند کنشی در تولید یا انحلال معنا

نشانه‌معناشناسی گفتمانی جریان تولید معنا را با شرایط حسی - ادراکی پیوند می‌زند (گیرو، ۱۳۸۳، ص. ۲۷). از دیدگاه نشانه‌معناشناسی، تعامل، مسئله‌ای زبانی است که در سایه فرایند پیچیده گفتمان که خود آن نتیجه کنش زبانی است، شکل می‌گیرد (ولت، ۱۳۹۰، ص. ۵۳). از سوی دیگر گفتمان محل برخورد گفته‌پردازی است که با فعالیت شخصی خود در گفتمان شرکت می‌کند و بر فرایند گفتمان تأثیر می‌گذارد. در گفتمان همواره خلأیی وجود دارد که تنها جریان تعاملی گفتمان از طریق مشارکت گفته، گفته‌پرداز و گفته‌یاب می‌تواند به خلق معنا منجر شود. در نظام کنشی، توجه اصلی بر نقش کنش در تحول معنا معطوف است که با نقصان معنا شروع شده و برای رسیدن به معنایی مطلوب‌تر و دسترسی به ابژه ارزشی، تغییر و تحول رخ می‌دهد (رحیمی و شعیری، ۱۳۸۹، ص. ۱۶).

از منظر محققان این پژوهش، کنش‌گران سبک‌های زندگی را مورد مطالعه قرار می‌دهند. این سبک‌ها در نهایت سبب تولید معنا شده و یا سبب اختلال در معنا و انحلال آن شوند. اگر کنش صورت گرفته برای رفع نقصان معنای جریانات شناختی یا به عبارتی کنشی و یا جریانات حسی - ادراکی یا شوشی سبب تغییر وضعیت موجود شود و ابژه ارزشی تغییر یابد، معنا تولید می‌شود. اما اگر کنش یا شوش ایجاد شده به

سوئی برود که سبک زندگی موجود را نفی کند و بنا به شرایط موجود سبک دیگری را ارجحیت دهد، معنا دچار اختلال و منحل می‌شود.

۴. نشانه - بوم‌زیست در دو روایت از کلیله و دمنه

در میان آثار ادبی کشورمان موارد معدودی را می‌توان یافت که به مسئله محیط زیست و زیست‌بوم اهمیت داده و این دغدغه را در آثارشان به نمایش گذاشته‌اند. از جمله آثار ادبی که توجه به بوم‌زیست و محیط طبیعی و سایر جانداران از جمله حیوانات به وضوح در آن دیده می‌شود، کتاب کلیله و دمنه نوشته نصرالله منشی است. در این اثر، نویسنده در پی آگاهی‌بخشی نسبت به ضرورت حفاظت از محیط زیست، حیوانات و بوم‌سازهای طبیعی است، چراکه با جان‌بخشی به حیوانات که شخصیت‌های اصلی روایت‌ها هستند و تخصیص ویژگی‌های انسانی به آنان، قصد دارد حس مخاطبان خود را به این موضوع مهم برانگیزد اکنون با توجه به نکات مطرح‌شده درخصوص نشانه‌بوم‌زیست، به بررسی روایت شیر و خرگوش می‌پردازیم.

۴-۱. روایت اول: «شیر و خرگوش»

در ادامه، نخست خلاصه‌ای از روایت را مطرح و در ادامه به تحلیل آن می‌پردازیم.

۴-۱-۱. خلاصه حکایت

روایت مذکور درباره گروه بزرگی از حیوانات وحشی است که در جنگلی بسیار زیبا و غنی از هر آنچه نیاز داشتند از آب تا غذا، زندگی می‌کردند. تنها مسئله‌ای که موجب ترس و ناراحتی آنان بود حضور شیری در نزدیکی آن‌جا بود که هر روزی یکی از

حیوانات را شکار می‌کرد. روزی حیوانات دور هم جمع شده و همگی نزد شیر می‌روند و از او می‌خواهند به جای تحمل رنج و مشقت برای شکار که نتیجه آن ترس و وحشت حیوانات و تکاپوی شیر است، حیوانات هر روز یکی از میان خود را به‌عنوان شکار نزد او بفرستند. شیر این پیشنهاد را می‌پذیرد و مدتی به آن عمل می‌کند. روزی نوبت به خرگوش می‌رسد تا به‌عنوان شکار نزد شیر برود. او به دوستان خود می‌گوید که اگر از فرستادن او برای شکار منصرف شوند، آن‌ها را از ظلم و ستم شیر رها خواهد کرد. پس دوستانش پذیرفتند و خرگوش مدتی صبر کرد تا زمان موعود خوردن شکار بگذرد و شیر گرسنه شود. سپس آهسته نزد او رفت و چون شیر را خشمگین و گرسنه یافت به او گفت که خرگوشی را برای شکار نزد تو می‌فرستادیم که شیری در راه آمد و او را از چنگ من درآورده و خورد. من نیز نزد تو آمدم تا ملک را خبر کنم. ملک از خرگوش می‌خواهد تا شیری که غذای او را خورده و ادعای قدرت کرده است نشانش دهد. همین خشم و گرسنگی سبب هلاکت شیر می‌شود، چراکه خرگوش او را به لب چاهی می‌برد و شیر چون تصویر خرگوش در آب چاه می‌بیند گمان می‌برد که شیر در چاه است و به درون چاه می‌پرد و می‌میرد. خرگوش نیز نزد دوستانش بازمی‌گردد و همگی از شادی مرگ شیر جشن می‌گیرند.

۴-۱-۲. تحلیل حکایت

ذوالفقارخانی (۱۳۹۸، ص. ۲۵۱)، می‌نویسد «ادبیات و هنر به‌عنوان آینه‌ای از طبیعت از آغاز همواره در هم ادغام بوده‌اند؛ بدین معنا که ادبیات همواره رسانه‌ای بوم فرهنگی و انعکاس‌دهنده نیازهای بشری و طبیعی وی در رویارویی با محیط بوده است». حال مشاهده می‌کنیم که حیوانات در داستان‌های کلیه و دمنه چه داستان‌های رمزی، چه

داستان‌های تمثیلی و اخلاقی و ازجمله روایت شیر و خرگوش، گاه فراتر از معنا و یا رفتار ظاهری خود نمایان می‌شوند، برخی از حیوانات نه‌تنها نماینده تپ خاصی از انسان‌ها هستند، بلکه مفاهیم رازناکی را نهفته در ورای نقش خود دارند که با کمی تأمل در کنش‌ها و خویشکاری‌های آن‌ها، می‌توان این مفاهیم نمادین را آشکار کرد. خرگوش در حکایت «شیر و خرگوش»، حیوانی هوشمند و زیرک است که در تقابل با حیوانات بزرگی چون شیر قرار می‌گیرد و کنش او در حکایت جالب‌توجه است. شیر در کلیله و دمنه حضور برجسته‌ای دارد. گاه پادشاهی ظالم و منفور و گاه عادل و صبور ظاهر می‌شود. او در حکایت شیر و خرگوش چهره‌ای منفور دارد که به حیوانات کوچک‌تر ظلم می‌کند.

این روایت از زبان حیوانات بوده و دارای کارکردهای نشانه - معنایی است. خرگوش و شیر، در جریان پیش‌رونده رویدادها قرار گرفته‌اند و زیست‌بوم در اشکال مختلف آن نظیر مرغزار، درختان، آسمان و آب، بر زندگی شخصیت‌های داستان تأثیر می‌گذارد. در اینجا با مفهوم طبیعی و اجتماعی محیط‌زیست سروکار داریم. توجه به گیاهان جنگل و حیوانات، مشاهده دقیق راوی را نشان می‌دهد. انعکاس مظاهر طبیعت همچون برکه و چاه و آب و غیره که محیط زیست جانوران است، به خوبی در ذهن و اندیشه راوی، ساری و جاری است که در واقع، در توجه به طبیعت و جلوه‌های زیست‌محیطی آن ریشه دارد. لذا مظاهر طبیعت در این روایت به وضوح به چشم می‌خورد. می‌توان گفت بوم‌گرایی در این روایت جدا از اندیشه راوی نیست. محیط طبیعی جنگل و مرغزار است که محل زندگی اجتماعی حیواناتی است که دارای ویژگی انسان‌انگاری بوده و این فضا بر زندگی آنان اثرگذار است. ارتباط میان زیست‌بوم یعنی مرغزار و تعاملات اجتماعی و زبانی حیوانات ساکن آن، سبب شکل‌گیری گفتمان میان

حیوانات و ارتباط آنان با یکدیگر و با محیط اطرافشان می‌شود. نشانه - معناهای موجود در مرغزار از جمله حضور شیر، ترس و وحشت حیوانات، آب درون چاه به‌عنوان عاملی برای نجات حیوانات و ... سبکی از زندگی را ایجاد می‌کند که به معنای تسلیم در برابر ظلم و پذیرش شکست است. اما خرگوش با تغییر شرایط سبک زندگی جدیدی ایجاد می‌کند و شرایط را تغییر می‌دهد. سایر حیوانات نیز پس از مواجهه با شرایط جدید و نجات از ستم شیر تغییر رویه می‌دهند و به همین ترتیب با تغییر ارتباط میان حیوانات با زیست‌بومشان سبک زندگی جدیدی در جامعه آنها ایجاد می‌شود. بوم‌گرایی در این روایت به‌خوبی نمایان است و اندیشه‌های انسانی جهت الهام از طبیعت و احترام به طبیعت در این روایت آشکار است. مطابق آنچه ذوالفقارخانی (۱۳۹۸، ص. ۲۵۳)، بیان می‌کند با رویکرد بوم‌گرایانه و طبیعت‌محور می‌توان طبیعت را منشأ اصلی پرورش انسان‌ها دانست. تعالیم را باید از طبیعت و از محیط زیست آموخت و در زندگی به‌کار گرفت. رالف والدو امرسون تلاش کرده تا نشان دهد که تجربه بشری و فهم وی از محیط زندگانی می‌تواند به حل معمای زندگی کمک کند. لذا روابط خدا، انسان و طبیعت در سایه درک بشری محقق می‌شود. امرسون بر این عقیده است که هرچه بشر از طبیعت دورتر باشد، کورتر و ناآگاه‌تر است. زیرا طبیعت محل تعمق و تفکر و مایه خودشناسی انسان است. اجتماع از نگاه وی، یعنی سنت‌ها و باورهای غیرقابل‌تغییر و مصنوع، و انسان برای نیل به خودباوری و خودشناسی نیازمند دوری از این اجتماع و نزدیک شدن به طبیعت دارد (همان، ص. ۲۶۸).

در این حکایت، مسئله مهم گسست و اتفاق خطیری است که به دلیل حمله هر روزه شیر درنده در جنگل و خوردن حیوانات، در زندگی معمول آنها رخ داده است و آنها در ارتباط با هستی خود تجربه می‌کنند. ترس و ناامیدی حیوانات جنگل (سوزه‌ها) را

فرا گرفته و آن‌ها خطر را حس می‌کنند. در واقع با وضعیت گسستی مواجه هستند که با شرایط معنایی از پیش معلومشان در تضاد است. این گسست، رخدادی احساسی ایجاد می‌کند. سوژه‌ها می‌دانند که یارای تقابل با ابژه را ندارند. لذا در صدد فتح ابژه نیستند. آن‌ها تصمیم می‌گیرند خود را به نوعی با شرایط موجود تطبیق دهند و هر روز حیوانی برای شیر بفرستند تا بقیه در آرامش و امنیتی نسبی قرار بگیرند. خطر تا زمانی ادامه دارد که قرعه به نام خرگوش می‌افتد که طعمه شیر گردد. خرگوش حضور خود را در یک فضای تنشی می‌یابد. وی در شرایط موجود با نقصان معنا روبه‌رو شده است. این فضا، کنش‌گر (خرگوش) را به حرکت در می‌آورد تا کنشی را رقم بزند. او تلاش می‌کند تا شرایط موجود را طرد کند و با وضعیتی جدید و پویا تولید معنا کند که امنیت را دربرداشته باشد. خرگوش شیر را مجاب به شنیدن روایت هدفمند خود می‌کند. روایت شیر دیگری که در جنگل است و داعیه سلطانی این جنگل را دارد. او تلاش می‌کند تا با تأثیر گذاشتن بر شیر، باعث تغییر در توانش وی شود و به این ترتیب، وی را به سوی کنشی که مدنظر دارد، هدایت کند. مراد از تغییر توانش شیر، همان ترک کنش سابق و سوق یافتن به سوی کنشی جدید است که به سبب تشویق و ترغیب کنش‌گر دیگر داستان یعنی خرگوش ایجاد شده است. پس خرگوشی که تصمیم گرفته تا در جهت تغییر فضای حاکم، کنشی رقم بزند، با کنش خود به شناخت می‌رسد. بنابراین نشانه - بوم‌زیست که سبب انجام کنش شده، در نهایت به شناخت بدل می‌شود. در حقیقت خرگوش در برابر سبک زندگی موجود مقاومت می‌کند و با تغییر کنش اجتماعی جاری و گسستی که در ارتباط با هستی خود تجربه می‌نماید، سبکی جدید را به وجود می‌آورد. این سبک زندگی جدید مسیر زندگی تمامی حیوانات دیگر را نیز تغییر می‌دهد.

او برای رسیدن به معنایی مطلوب‌تر و دسترسی به ابژه ارزشی، تغییر و تحول می‌یابد. کنش‌گر که در اینجا خرگوش است برای رهایی از شرایط موجود و تغییر سبک زندگی دست به کنش می‌زند و تلاش می‌کند تا ارزش‌آفرینی کند. او در تلاش است تا خود و سایر حیوانات جنگل را از چنگال شیر رهایی بخشد. پس می‌کوشد تا شرایط موجود را طرد کند و با وضعیتی جدید و پویا تولید معنا کند که امنیت را دربرداشته باشد. این عمل برای رسیدن به اهداف فردی (نجات جان خود) و اجتماعی (نجات سایر حیوانات جنگل) مفید است و درنهایت، وضعیت نابه‌سامان خرگوش و جنگل به وضعیت به‌سامان بدل می‌شود. تعامل میان خرگوش و شیر سبب تولید و ایجاد جریان معناسازی شده و کنش ایجادشده به سویی می‌رود که سبک زندگی موجود را نفی می‌کند و بنا به شرایط موجود سبک دیگری را که به مرگ آنان ختم نشود ارجحیت دهد؛ بدین ترتیب معنای موجود دچار اختلال و منحل می‌شود و معنای جدیدی تولید می‌شود.

درون‌مایه اصلی این روایت توجه به رخدادهای طبیعی زیست‌بوم موجود است. خرگوش با ایده خلاقانه و جسورانه‌اش چاره را در چاه که خود از مظاهر طبیعت است، یافته است. لذا می‌توان با الهام از آن برای داشتن تفکری خلاق و انتقادی و مبارزه با ظلم و ستم داشتن امید و ایمان برای رهایی و رستگاری کوشید، به راحتی تسلیم جور زمانه نشد و با ایستادگی، مبارزه‌طلبی و آزادی‌خواهی به سرمنزل مقصود رسید. تحلیل زیست‌بوم‌گرایانه در داستان شیر و خرگوش در ذات خود تحلیلی است متکی بر تفکر انتقادی درباره شیوه نگرش انسان به محیط و سبک زندگی‌اش و باورهایی که چه‌بسا در ناخودآگاه فردی یا جمعی او نقش بسته است. حال فردی که از این داستان خوانشی زیست‌بوم‌گرایانه دارد باید به دنبال سرچشمه‌هایی باشد که ذهن و

زندگی بشر را به سمت و سویی ببرد که بی‌رحمانه طبیعت و محیط زیست را به ورطه نابودی کشاند. می‌توان گفت که نگرش زیست‌بوم‌گرایی، نوعی انقلاب فکری در راستای تحلیل عمیق بحران زیست‌محیطی و تلاشی به منظور کشف راهکارهای جدید برای کاهش و مقابله با پیامدهای آن است. در چهارچوب این انگاره جدید است که انواع نظریه‌ها، اندیشه‌ها و جنبش‌های تازه مانند اقتصاد زیست‌محیطی و اخلاق زیست‌محیطی پدید آمده است.

۲-۴. روایت دوم: «کبوتر طوق‌دار»

در اینجا، برای تحلیل روایت دوم ابتدا خلاصه‌ای از روایت را ذکر می‌کنیم.

۱-۲-۴. خلاصه حکایت

این حکایت درباره مرغزاری است که مکان زندگی حیوانات مختلف و شکارگاهی مناسب برای شکارچیان است. روزی صیادی به قصد صید پرندگان دامی پهن کرده و دانه ریخته و منتظر ماند. کبوترانی به رهبری مطوقه با دیدن دانه‌ها ناغافل فرود آمدند و در دام گرفتار شدند. صیاد شادمان شد و خواست تا صید خود را بردارد. کبوتران به تلاطم افتادند اما با راهنمایی مطوقه که آن‌ها را به آرامش و همکاری برای خلاصی از دام دعوت می‌کرد، توانستند پرواز کنند و دام را برکنند و صیاد از گرفتن آن‌ها ناامید شد. سپس به سوی آبادی و درختستان اطراف آن مرغزار نزد موش که یکی از دوستان مطوقه بود رفتند تا دام را از پای ایشان باز نمایند. به خانه موش که رسیدند فرود آمدند و مطوقه دوستش زبرا را صدا زد. زبرا تا صدای مطوقه را شنید از خانه خود که از صدها سوراخ ساخته شده بود که همگی به هم راه داشتند، بیرون آمد و پس از

پرس‌وجو از علت گرفتاری مطوقه و یارانش ابتدا قصد رهانیدن مطوقه را داشت که با مخالفت او شروع به باز کردن بند از پای یاران مطوقه کرد. مطوقه یاران را بر خود ارجح و به‌عنوان رئیس کبوتران رهایی آنان را وظیفه خود می‌داند. درنهایت پس از باز شدن تمامی بندها مطوقه و یارانش به محل زندگی خود بازگشتند.

۲-۲-۴. تحلیل حکایت

در حکایت کبوتر طوق‌دار، ترکیبی از محیط زیست طبیعی به شکل مرغزار و درختستان‌ها و محیط زیست مصنوعی یعنی آبادانی‌ها و روستاست. زیست‌بوم طبیعی یعنی مرغزار هم دارای جنبه مثبت و هم جنبه منفی برای حیوانات است. در این حکایت نیز زیست‌بوم بر زندگی شخصیت‌های داستان تأثیر می‌گذارد و ویژگی انسان‌وارگی شخصیت‌های حیوانی نشان‌دهنده مفهوم اجتماعی محیط زیست است. ارتباط حیوانات با زیست‌بومی که در آن زندگی می‌کنند و روابط اجتماعی آنان مانند ارتباط دوستی کبوتران با یکدیگر یا ارتباط دوستی میان مطوقه و موش و از سویی رفتارهای شخصیت‌های روایت، انواع مختلفی از حضور افراد به صورت شکارچی، نظاره‌گر، طعمه، دوست و... در زیست‌بوم همگی شکل‌دهنده سبک‌های زندگی متفاوتی هستند که در این حکایت دیده می‌شود. پس از به دام افتادن کبوتران تلاش آنان برای رهایی از دام کنشی جدید را رقم می‌زند که به این طریق سبکی جدید را در زندگی آنان رقم می‌زند. کنشی اجتماعی یعنی یاری و همکاری میان کبوتران و تبعیت از رهبرشان یعنی مطوقه سبب تغییر رویه جاری در طبیعت یعنی شکار شدن و عبارتی تسلیم شدن در برابر مخاطرات می‌شود و سبکی جدید را پدید می‌آورد. آنان به جای تسلیم شدن در برابر ترسشان تصمیم به انجام کنشی می‌گیرند و مرز میان طبیعت و

فرهنگ را جابه‌جا می‌کنند. پیروی از رهبر و بزرگ‌تر فرهنگی است که در جامعه ما وجود دارد و اینجا این فرهنگ سبب رهایی از دام و تغییر شرایط می‌شود. در ابتدا، ماجرا از یک نقصان شروع می‌شود. کبوتران برای خوردن دانه به پایین می‌آیند و در دام شکارچی گرفتار می‌شوند. این نقصان یعنی گرفتاری و خطر مرگ، آن‌ها را در شرایطی قرار می‌دهد که به کنش منجر می‌شود و کنش‌گران یعنی کبوتران و رهبرشان مطوقه، با درایت مطوقه برای خروج از آن مهلکه تلاش می‌کنند. درحقیقت آن‌ها خطر را حس می‌کنند و خود را در یک فضای تنشی می‌یابند. این فضای تنشی، کنش‌گران را به حرکت در می‌آورد تا در مرحله توانایی قرار گیرند و کنشی را رقم بزنند. آن‌ها تلاش می‌کنند تا شرایط موجود را طرد کنند و با وضعیتی جدید و پویا تولید معنا کنند که امنیت را دربرداشته باشد. حضور شکارچی و گرفتاری در دام به‌عنوان نشانه - بوم‌زیستی عمل می‌کند که با بروز کنش درنهایت سبب تولید شناخت و یافتن راهی برای نجات می‌شود. نشانه‌های موجود در بوم‌زیست از جمله دام و حضور صیاد حاکی از به خطر افتادن جان کبوتران بوده و در این شرایط هیچ‌یک از آن‌ها برنامه‌ای از قبل برای فرار از گرفتاری نداشته و ناگهان وارد ماجرای شده‌اند. آن‌ها تلاش می‌کنند تا شرایط موجود را طرد کنند و به وضعیتی جدید و پویا برسند که امنیت را دربرداشته باشد و درنهایت وضعیت نابه‌سامان کبوتران به وضعیت به‌سامان بدل شود. آنان برای رسیدن به ابژه ارزشی خود که رهایی از بند است دست به کنش می‌زنند، ارزش‌آفرینی و تولید معنا می‌کنند. از سوی دیگر کمک موش که دوست مطوقه است کنشی فرهنگی است که در جامعه ما وجود دارد و این کنش فرهنگی در این روایت کنترل معنا را به‌دست می‌گیرد.

۵. نتیجه

در این پژوهش، پیوند و ارتباط میان محیط زیست و متن در دو روایت «شیر و خرگوش» و «کبوتر طوق‌دار» از سری روایت‌های کلیه و دمنه، محور واکاوی نقش‌آفرینی محیط زیست قرار گرفته است؛ همچنین بررسی نشانه - بوم‌زیست در روایات مذکور و ارتباط آن با سبک زندگی و فرایندهای گفتمانی کنشی نیز مد نظر است. از سویی دیگر، نحوه تولید یا انحلال معنا در نتیجه انجام کنش و تغییر سبک زندگی بررسی شده است. زنجیره تراانسان - مکانی حضور انسان و کنش‌های اجتماعی او، که در این اثر از جایگاه حیوانات بیان می‌شود، تجربه‌اش در بوم‌زیست را در خود جای داده و کیفیت بوم‌زیست را شکل می‌دهد. کنش‌گری حیوانات با ویژگی انسانی، نقش محیط زیست در پیشبرد روایت، تعامل محیط زیست با شخصیت‌های داستان، چرخش روند حکایت از مرگ حیوانات به سوی نجات آن‌ها و هماهنگی زیست‌محیط طبیعی و اجتماعی نشان‌دهنده نقش‌آفرینی محیط زیست در این دو روایت است. ورود زیست‌بوم به تعاملات گفتمانی و وجود نظام‌های نشانه - معنایی نشان‌دهنده هویت اجتماعی، فرهنگی، فردی و جمعی هستند و درحقیقت سبک زندگی را ایجاد می‌کنند که مرز میان فرهنگ و طبیعت را جابه‌جا می‌کند و در نتیجه سبب ارتباط نزدیک با کنش‌های اجتماعی می‌شود. سبک زندگی فرایند تعمیم‌پذیری و همگانی شدن یک کنش است.

در حکایت اول، خرگوش به‌عنوان شخصیت اصلی داستان با قرارگیری در شرایط تنشی، حضور فعال دارد و در صدد تثبیت هستی خود است؛ پس برای رفع نقصان موجود دست به کنش می‌زند. در این روایت نشانه‌های موجود در بوم‌زیست نظام شناختی، منطقی و برنامه‌مدار با تکانه‌ها و تنش‌های هیجانی به هم ریخته و حیوانات

جایی برای لنگرانداختن در آن و تثبیت موقعیت معنایی ندارند. سبک زندگی جاری شامل انفعال و عدم مقابله با شیر است که خرگوش با تغییر کنش جاری تلاش به تغییر شرایط و رسیدن از نابه‌سامانی به شرایط مساعد می‌کند و کنترل معنا را به عهده می‌گیرد. او تلاش می‌کند تا از تجربه زیسته آنان بهره‌گیرد و چاره‌ای بیندیشد و دست به کنش بزند که در نهایت به پیروزی آنها منجر و سبب تولید معنا می‌شود.

در حکایت دوم، دو نوع متفاوت از محیط یعنی زیست‌محیط طبیعی به شکل مرغزار و درختستان و زیست‌محیط مصنوعی به شکل آبادانی و روستا به کار گرفته شده است. در اینجا نیز بوم‌زیست‌داری دو چهره متفاوت است، بدین صورت که زیست‌بوم طبیعی مرغزار، زیستگاه حیوانات بوده و دارای زیبایی و جنبه‌های مثبت برای ادامه حیات آنان است؛ لیکن از سویی دیگر، برای همان حیوانات جنبه‌ای منفی داشته و شکارگاه آنان محسوب می‌شود. نشانه - معناهای موجود در زیست‌بوم در این روایت سبک زندگی را ایجاد کرده‌اند که با کنش جدید کبوتران پس از گرفتاری در دام و تلاش آنان با رهبری مطوقه برای رهایی از شرایط موجود، تغییر می‌کند و سبکی جدید ایجاد می‌شود. این کنش سبب تغییر شرایط موجود و رسیدن به رهایی شده و استعلا را فراهم می‌آورد. همچنین شرایط فرهنگی حاکم که پیروی از شخص بزرگ و دانا و کمک به دوست است کنترل معنا را برعهده داشته و سبب انتقال از وضعیت نابه‌سامان به شرایط به‌سامان می‌شود.

براساس آنچه مورد تحلیل قرار گرفت، فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر وجود ارتباط میان نشانه - بوم‌زیست‌ادبی و سبک زندگی و همچنین فرایند کنشی و از سوی دیگر ارتباط میان کنش ایجاد شده و تولید یا انحلال معنا تأیید شد. در پایان، امید است تا با بررسی دو روایت از مجموعه روایات کلیه و دمنه و تبیین عناصر زیست‌محیطی مؤثر

در تولید روایات، اهمیت حفاظت از این عناصر در راستای حفظ چرخه طبیعی محیط زیست مورد تأکید قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. the environment
2. habitat
3. biology
- 4 Kalila and Demna
- 5 trajectory chain
6. ecosemiotics
7. ecocriticism
8. Jakob Von Uexkull
9. semiotics
10. Sapir
11. Einar Haugen
12. Glen A. Love
13. ecosemiotics
14. biosemiotics
15. Ernst Haeckel
16. ecolinguistics
17. mesology
18. ecological reading
19. ecology
20. Steffensen & Fill

منابع

- آلبوغیش، ع.، و گل‌بابایی، ف. (۱۳۹۷). تحلیل داستان کلیله و دمنه. *ادبیات پارسی معاصر*، ۱، ۷۹-۹۷.
- استیب، آ. (۱۳۹۵). *زبان‌شناسی زیست‌محیطی*، سرپرست گروه مترجمان ف. آقاگل‌زاده. تهران: نشر نویسه.

افتخاری، ح.، و کاظمی، ف. (۱۴۰۲). مقایسه اصطلاحات خویشاوندی در فارسی تهرانی و انگلیسی سالتلیک سیتی: رویکردی زیست‌محیطی - رده‌شناختی. *زبان‌شناسی اجتماعی*، ۲۲، ۲۹-۴۶.

افتخاری، ح.، و کاظمی، ف. (۱۴۰۱). بررسی اصطلاحات خویشاوندی در لری خرم‌آباد: رویکردی زیست‌محیطی - رده‌شناختی. *زبان‌شناسی و گویش‌های ایرانی*، ۱۰، ۶۳-۴۱. بهروزنیا، ک. (۱۳۸۳). جهان داستان و محیط‌زیست. *کتاب‌ماه کودک و نوجوان*، ۱۵، ۵۳-۶۰. پارساپور، ز. (۱۳۹۱). نقد بوم‌گرا رویکردی نو در نقد ادبی. *نقد ادبی*، ۱۹، ۷-۲۶. جوادی آملی، ع. (۱۳۹۶). *اسلام و محیط‌زیست*، قم: نشر اسراء. ذوالفقارخانی، م. (۱۳۹۸). بوم‌گرایی و تبلور آن در آثار نیما یوشیج و رالف والدو امرسون. *نشریه نقد زبان و ادبیات خارجی*، ۲۴، ۲۴۷-۲۷۵.

روانشادینیا، م. (۱۳۹۲). *مرجع مدیریت ایمنی در پروژه‌های عمرانی*. تهران: سیمای دانش. سالمیان، غ. زینی‌وند، ت. و محمدی، ر. (۱۳۹۵). بررسی شعر نیما بر مبنای نقد بوم‌گرا. *پژوهشنامه متون ادبی دوره عراقی*، ۱، ۱۳۳-۱۴۸. شعیری، ح. ر. (۱۳۸۶). بررسی انواع نظام‌های گفتمانی از دیدگاه نشانه-معناشناختی. *مجموعه مقالات دانشگاه علامه طباطبائی*، ۲۱۹، ۱۰۶-۱۱۹. شعیری، ح. ر. (۱۳۸۸). از نشانه‌شناسی ساختگرا تا نشانه-معناشناسی گفتمانی. *نقد ادبی*، ۲(۸)، ۳۳-۵۱.

شعیری، ح. ر.، و وفائی، تو (۱۳۸۸). *راهی به نشانه - معناشناسی سیال: با بررسی موردی «قمنوس» نیما*، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

شعیری، ح. ر.، و رحیمی، م. (۱۳۸۹). از ابرسوژه تا ناسوژه جلوه‌های متناوب قدرت در نمایشنامه سیاه‌اثر ژان ژنه. *نقد زبان و ادبیات خارجی (پژوهشنامه علوم انسانی)*، ۲(۴)، ۱-۱۷.

شعیری، ح. ر. (۱۳۹۵). *تجزیه و تحلیل نشانه - معناشناختی گفتمان*. تهران: سمت.

شعیری، ح. ر. و سیدابراهیمی، ف. (۱۳۹۸). نشانه - بوم‌زیست ادبی: نظریه و روش. نقد ادبی، ۴۶، ۶۹ - ۸۹.

شعیری، ح. ر. و سیدابراهیمی، ف. (۱۴۰۰). نقد ترجمه کتاب سیر نشانه‌شناسی: از نشانه‌شناسی سخت تا نشانه- انسان‌شناسی نرم. پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، ۲۱، ۱۷۱ - ۱۹۲.

شعیری، ح. ر. (۱۴۰۱). نشانه - معناشناسی سبک زندگی. پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد، ۱، ۷۵ - ۹۲.

عبداللهی، م. (۱۳۸۱). فرهنگ‌نامه جانوران در ادب پارسی. تهران: پژوهنده.

علوی‌پور، م.، شعیری، ح. ر.، ربیع، ع. و کریمی‌فیروزجایی، ع. (۱۴۰۰). تخریب لنگرهای کنشی معنا: تحلیل تلاطم شوشی در گفتمان ادبی مطالعه موردی این سگ می‌خواهد رکسانا را بخورد. ادبیات پارسی معاصر، ۱۱، ۱۷۳ - ۱۹۶.

گیرو، پ. (۱۳۸۳). نشانه‌شناسی. ترجمه م. نبوی. تهران: آگاه.

منشی، ن. (۱۳۸۳). کلیله و دمنه. تصحیح م. مینوی. تهران: امیرکبیر.

مودودی، م. ن. (۱۳۹۰). بوم نقد جنبشی میان‌رشته‌ای بین دو حوزه محیط‌زیست و ادبیات. کتاب‌ماه علوم و فنون، ۹، ۱۲ - ۱۸.

میرزابازاده فومشی، ب. (۱۳۹۹). اخلاق زیست‌محیطی یا انسان‌محوری: بوم نقد تطبیقی با نگاهی به سپهری و امرسن. پژوهش‌های ادبیات تطبیقی، ۱، ۴۶ - ۶۳.

نامورمطلق، ب. و شعیری، ح. ر. (۱۳۹۲). نشانه - معناشناسی دیداری: نظریه و تحلیل گفتمان هنری. تهران: سخن.

نصر، س. ح. (۲۰۰۷). دین و نظام طبیعت، ترجمه م. ح. فغفوری، تهران: حکمت.

نوری، ج. (۱۳۷۲). فرهنگ جامع محیط زیست. تهران: بینا.

وارمیلی، ن.، و کاظمی، ف. (۱۴۰۱). بررسی سبک فکری و عاطفی شخصیت‌های داستان شیر و گاو در کلیله و دمنه نصرالله منشی از دیدگاه نشانه - معناشناسی گفتمانی. سبک‌شناسی نظم و نشر فارسی، ۱۵، ۱۶۵ - ۱۷۷.

وارمیلی، ن.، و کاظمی، ف. (۱۴۰۱). بررسی جایگاه روایی حیوانات در کلیله و دمنه با رویکرد نشانه‌معناشناسی گفتمانی گرمس. زبان‌شناسی اجتماعی، ۳، ۵۳ - ۶۵.

ولت، ژ. (۱۳۹۰). رساله‌ای در باب گونه‌شناسی روایت. ترجمه ع. عباسی و ن. حجازی. تهران: نشر علم یوسفی.

References

- Abdollahi, M. (2002). *Dictionary of Animals in Persian Literature*. Tehran: Pazhouhandeh. [in Persian]
- Alavi Pour, M., Shaeiri, H., Rabiei, A., & Karimi Firouzjani, A. (2021). Destruction of Actional Meaning Anchors: Analysis of Turbulence in *This Dog Wants to Eat Roxana*. *Contemporary Persian Literature Journal*, 11(1), 173 - 196. [in Persian]
- Alboughbeish, A., & Golbabayi, F. (2018). Analysis of the Story of Kalila and Demna. *Contemporary Persian Literature*, 8(1), 79 - 97. [in Persian]
- Behrouznia, K. (2004). The World of Stories and the Environment. *Book of the Month for Children and Adolescents*, (85), 53 - 60. [in Persian]
- Clark, T. (2015). *Ecocriticism on the Edge: The Anthropocene as a Threshold Concept*. First Published. London and New York: Bloomsbury Publishing.
- Clark, T. (2015). *Ecocriticism on the Edge; the Anthropocene as a Threshold Concept*. First Published. London and New York: Bloomsbury Publishing.
- Eftekhari, H., & Kazemi, F. (2022). The Study of Kinship Terminology in Language Variety of Lori Khoramabad: An Ecological - Typological Approach. *Journal of Iranian Linguistics and Dialects*, 7(1), 41 - 63. [in Persian]
- Eftekhari, H., & Kazemi, F. (2023). The Study of Kinship Terminology in Language Varieties of Tehran and Salt Lake English: An Ecological -

- Typological Approach. *Journal of Social Linguistics*, (22), 29 - 46. [in Persian]
- Guiraud, P. (2004). *Semiotics*. Translated by M. Nabavi. Tehran: Aga
- Haugen, E. (2001). The Ecology of Language. In *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment* (pp. 57-66).
- Haugen, E. (2001). The Ecology of Language. *The Ecolinguistics Reader: Language, Ecology and Environment*, 57 - 66.
- Javadi Amoli, A. (2017). *Islam and the Environment*. Qom: Esra Publishing. [in Persian]
- Mawdudi, M. N. (2011). Eco - Criticism: An Interdisciplinary Movement Between Environmental and Literary Studies. *Book of the Month: Science and Technology*, 5(2), 12 - 18. [in Persian]
- Mirza Babazadeh Fomshi, B. (2020). Environmental Ethics or Anthropocentrism: A Comparative Eco - Criticism with Reference to Sohrab Sepehri and Emerson. *Comparative Literature Research*, 1(8), 46-63. [in Persian]
- Monshi, N. (2004). *Kalila and Dimna*. Edited by M. Minovi. Tehran: Amir Kabir Publishing. [in Persian]
- Namvar Motlagh, B., & Shaeiri, H. (2013). *Visual Semiotics: Theory and Artistic Discourse Analysis*. Tehran: Sokhan Publishing. [in Persian]
- Nasr, S. H. (2007). *Religion and the Order of Nature*. Translated by M. H. Faghfoori. Tehran: Hikmat. [in Persian]
- Noori, J. (1993). *Comprehensive Environmental Dictionary*. Tehran: Bina. [in Persian]
- Parsapour, Z. (2012). Eco - Criticism: A New Approach in Literary *Scientific - Research Quarterly of Literary Criticism*, 5(19), 7 - 26. [in Persian]
- Ravanshadnia, M. (2013). *Safety Management Reference in Civil Projects*. Tehran: Simaye Danesh. [in Persian]
- Salmian, G., Zeini Vand, T., & Mohammadi, R. (2016). Analyzing Nima's Poetry Based on Eco - Criticism. *Journal of Iraqi Period Literary Texts Research*, (1), 133 - 148. [in Persian]

- Shaeiri, H. (2007). Analysis of Different Discourse Systems from a Semiotic - Semantic Perspective. *Collected Articles of Allameh Tabataba'i University*, (219), 106 - 119. [in Persian]
- Shaeiri, H. (2009). From Structural Semiotics to Discourse Semiotics. *Literary Criticism*, 2(8), 33 - 51. [in Persian]
- Shaeiri, H. (2016). *Discourse Semiotic - Semantic Analysis*. Tehran: Samt. [in Persian]
- Shaeiri, H. (2022). *Semiotics of Lifestyle. Biannual Journal of Linguistic Research: Theory and Application*, 1(1), 75 - 92. [in Persian]
- Shaeiri, H., & Rahimi, M. (2010). From Hyper - Subject to Non - Subject: Alternating Power Representations in Jean Genet's *The Blacks*. *Journal of Foreign Language and Literature Criticism*, 2(4), 1 - 17. [in Persian]
- Shaeiri, H., & Seyed Ebrahimi, F. (2019). Eco - Semiotic Literature: Theory and Method. *Scientific - Research Quarterly of Literary Criticism*, 12(46), 69 - 89. [in Persian]
- Shaeiri, H., & Vafae, T. (2009). *A Path to Fluid Semiotics: A Case Study of Nima's "Phoenix"*. Tehran: Scientific and Cultural Publishing. [in Persian]
- Shaeiri, H., & Vafae, T. (2021). Critique of the Translation of *A History of Semiotics: From Hard Semiotics to Soft Anthro - Semiotics*. *Critical Journal of Humanities Texts and Programs*, 21(1), 171 - 192. [in Persian]
- Steffensen, S. & Fill, A. (2014). Ecolinguistics: the State of the Art and Future Horizons. *Language Sciences*, 6 - 25.
- Steffensen, S., & Fill, A. (2014). Ecolinguistics: The State of the Art and Future Horizons. *Language Sciences*, 6-25.
- Steib, A. (2016). *Ecological Linguistics*. Supervising Translator: F. Aghagolzadeh. Tehran: Neveseh Publishing.
- Tian, H. & Wang, Y. (2022). Ecosemiotics and Biosemiotics: a Comparative Study. *Language and Semiotic Studies*, 8(3), 130 - 144.
- Tian, H., & Wang, Y. (2022). Ecosemiotics and Biosemiotics: A Comparative Study. *Language and Semiotic Studies*, 8(3), 130 - 144.
- Varmilee, N., & Kazemi, F. (2022). Investigating the Narrative Status of Animals in Kelileh and Demneh based on Greimas' Discursive Semio -

semantics Approach. *Journal of Social Linguistics*, 5(3), 53 - 65. [in Persian]

Varmili, N., & Kazemi, F. (2022). Exploring the Emotional and Intellectual Style of Lion and Cow Story's Characters in Nasrollah Munshi's *Kelileh and Demneh* from the Viewpoint of Semiotics of Discourse. *Journal of Persian Poetry and Prose Stylistics*, 15(73), 165 - 177. [in Persian]

Von Uexküll, J. (1982). *The Theory of Meaning*.

Von Uexküll, J. (1982). *The Theory of Meaning*.

Wellet, J. L. (2011). *A Treatise on the Typology of Narrative*. Translated by A. Abbasi & N. Hejazi. Tehran: Elm Yousofi Publishing.